

MEMO

Onderwerp Samenwerken aan informatievoorziening energietransitie
Van Verkenninggroep Alliander, IPO, CBS, RVO, Kadaster, SVB-BGT, Geonovum
Datum 6 juni 2018

Een gestandaardiseerde informatievoorziening ondersteunt en versnelt de energietransitie

1. Nederland zet in op transformatie naar een maatschappij zonder emissie van broeikasgassen

Het Kabinet heeft zich gecommitteerd aan het verdrag van Parijs om de temperatuurstijging te beperken. De Europese Unie heeft besloten om de uitstoot van broeikasgassen in 2030 met minstens 40 procent te verminderen ten opzichte van 1990. Om de doelstelling van 1,5 graden Celsius temperatuurstijging te halen is echter meer nodig. Het Kabinet neemt maatregelen die zorgen voor een reductie van 49 procent CO₂-uitstoot in 2030. Het Nationaal Energieakkoord (voorzien in de zomer van 2018) geeft sectoren een heldere doelstelling waaraan voldaan moet worden op de langere termijn. Ook wordt een Klimaatwet voorbereid. In de EU neemt Nederland het voortouw om het doel op 55 procent te krijgen. In 2019, vijf jaar na het verdrag van Parijs, is de eerste van de vijfjaarlijkse mogelijkheden om internationaal de doelen aan te scherpen. Als de EU als geheel onvoldoende ambitieus blijkt, wil Nederland samen met buurlanden optrekken om gezamenlijk een extra inzet af te spreken bovenop de EU-afspraken.

Eén van de ambities is alle huizen uiterlijk in 2030 af te sluiten van het aardgas. Die twee miljoen woningen krijgen isolatie en elektrische warmtepompen, een duurzaam warmtenet in de wijk, een all-electric oplossing, of een oplossing die nog niet bekend is. Diederik Samsom heeft als voorzitter van de klimaat Tafel gebouwde omgeving uitgesproken dat dit één van de hoofddoelen voor het komende Energieakkoord is. Samsom maakt als één van de vijf klimaatonderhandelaars afspraken met bedrijven en andere belanghebbenden. Komende zomer moeten die klaar zijn, samen met afspraken over landbouw en landgebruik, vervoer, industrie en elektriciteit/energieproductie. Veel partijen zullen meerjarig betrokken worden bij planvorming en de realisatie van afspraken. Om te zorgen voor de juiste inzichten bij alle betrokkenen en een goede besluitvorming is een gestandaardiseerde informatievoorziening van essentieel belang.

Veel recente nota's en beleidsstukken (Interbestuurlijk Programma, Energie agenda, Programma's warmte transitie, Energieakkoord, Omgevingsvisie op verschillende bestuurlijke niveaus, Nationale Energie Verkenning) gaan in op noodzakelijke maatregelen om de energietransitie te faciliteren en bewerkstelligen. Ook bij het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en inwoners groeit het bewustzijn. Tot nu toe wordt in de meeste beleidsstukken geen aandacht besteed aan het informatievraagstuk van de energietransitie. Wij denken dat expliciete aandacht voor informatievoorziening belangrijk is om alle ambities te kunnen realiseren.

2. De huidige informatievoorziening schiet tekort

Alle actoren in het energiedomein regelen thans hun eigen informatievoorziening. Er wordt daarbij zeker wel samengewerkt, bijvoorbeeld om de energiemarkt te faciliteren en informatie over de netwerken in de ondergrond te verstrekken aan grondroeders. Dat kan de indruk geven dat de sector voldoende zelfredzaam en capabel is om in de energietransitie de juiste informatie te leveren aan alle stakeholders. Wij zien echter grote risico's als de huidige situatie waarin geen duidelijke regie en samenwerking is op het standaardiseren van de informatievoorziening, blijft voortbestaan.

Verschillende 'waarheden' bestaan naast elkaar: illustratief is dat er inmiddels zes informatieportalen van o.a. Rijkswaterstaat, RVO en de netbeheerders zijn ontstaan, die alle (deels overlappende) energie-informatie verzamelen en beschikbaar maken voor hun stakeholders. De kwaliteit van deze gegevens is niet altijd vast te stellen, en de actualiteit loopt uiteen. De behoefte aan informatie is evident, maar afstemming tussen deze partijen heeft nog maar marginaal plaatsgevonden, zodat op verschillende plaatsen een eigen 'waarheid' is te vinden. Het risico van verschillende waarheden is dat de besluitvorming, uitvoerbaarheid en monitoring van maatregelen leidt tot verkeerde besluiten en niet-effectieve uitvoering van de afspraken.

Inhoudelijke knelpunten lossen niet vanzelf op: om het energieverbruik in de gebouwde omgeving te bepalen is informatie per bouwblok (groep van gelijksoortige woningen) nodig. Nu gebeurt dat vaak op het niveau van postcodes, waar verschillende typen woningen en soms zelfs utiliteitsbouw en woningen deel van uitmaken. De resulterende energiecijfers worden dan een ratjetoe. Wat hier ook nog speelt, is dat energieverbruik geregistreerd wordt per aansluiting en dat ruimtelijke analyses vaak plaats vinden met data van de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG). Een verbinding van aansluitingen en BAG-id zou vanzelfsprekend moeten zijn, maar bestaat nog niet. Het risico hiervan is dat het bijvoorbeeld in een gemeente lastig is om per wijk te bepalen wat het huishoudelijk verbruik is en dat kengetallen zoals energieverbruik per m² niet goed genoeg bepaald kunnen worden voor energiemonitoring.

De kikkers in de kruiwagen krijgen en houden: het aantal stakeholders is groot, met een grote verscheidenheid aan belangen en relaties. Nieuwe stakeholders betreden het speelveld, bijvoorbeeld gemeenten en lokale opwekkers van duurzame energie en woningcorporaties. Nieuwe vragen komen op, waarbij opvalt dat op lokaal niveau de energievoorziening en de ruimtelijke inrichting sterk verweven zijn. De kans dat relevante stakeholders in dit dynamische speelveld zonder een vorm van regie in het juiste tempo tot een goede informatiekundig voorziening komen, is ons inziens vrijwel uitgesloten. Dit werd unaniem onderschreven door tientallen vertegenwoordigers van aanbieders (o.a. CBS, PBL, RVO, Netbeheerders) en gebruikers (o.a. VNG, IPO, adviseurs) van energiedata tijdens de workshop over energiedata op de vierde Datadag van de Ministeries EZK en LNV op 15 maart jongstleden.

Privacy en vertrouwelijkheid: veel relevante gegevens in het energiedomein zijn persoonsgebonden of verbonden aan bedrijfsbelangen. Dat beperkt het gebruik, terwijl een deel van deze gegevens relevant zijn voor het sturen van de energietransitie. Het is belangrijk werkwijzen te ontwikkelen die gebruik mogelijk maken zonder dat de privacybescherming van burgers en bedrijven wordt aangetast.

Bovenstaande voorbeelden laten zien dat de gegevens momenteel onvoldoende toegankelijk zijn, te weinig eenduidig zijn, en niet systematisch en duurzaam worden verzameld om beleid rond energie en klimaat en de uitvoering en monitoring daarvan op een goede manier te ondersteunen.

3. Samenwerking en regie is nodig

Door samenwerking onder regie ontstaat een gestandaardiseerde informatievoorziening energietransitie. Hiermee wordt een kansrijke basis gelegd voor een adequate ondersteuning en versnelling van de ambities rond energie. Regie zorgt ervoor dat de samenwerking bewust gestuurd wordt zodat de nodige afspraken tussen bijvoorbeeld bronhouders en vragende partijen gemaakt gaan worden. Dat betekent dat energieplannen en monitoringsprogramma's van gemeenten en provincies dezelfde uitgangspunten gebruiken en altijd optelbaar zijn tot landelijke cijfers, dat de kwaliteit van transitieplannen voor de gebouwde omgeving omhooggaat, de plannen realistischer en geloofwaardiger worden en dat goede besluitvorming en monitoring op een adequate wijze ondersteund wordt. Het gaat op hoofdlijnen om de volgende aspecten.

a) Gegevens koppelbaar en optelbaar maken

De voor de energietransitie essentiële informatiegegevens zijn afkomstig uit verschillende bronnen. Daarom is het nodig definities op elkaar af te stemmen, gegevens te harmoniseren en

koppelbaar te maken, met 'locatie' als ideale koppelsleutel. Het is evident dat de opgave niet het opbouwen van een nieuwe informatievoorziening is, en zeker niet het ontwikkelen van een centrale database. Maar de vraag is hoe informatie die her en der beschikbaar is optimaal benut kan worden. Uiteraard dienen de gegevens betrouwbaar, actueel, en nauwkeurig te zijn. Dit speelt des te sterker naarmate nieuwe ontwikkelingen plaatsvinden in het energie- en klimaatveld.

b) Samenwerking van deskundigen en bronhouders

Om de gegevens koppelbaar en optelbaar te maken en te houden is het noodzakelijk dat deskundigen en bronhouders goed samenwerken, gericht en onder een helder mandaat. Regie op de samenwerking is noodzakelijk.

Er kan nuttig gebruik gemaakt worden van opgebouwde kennis en ervaring rond de ontwikkeling van de basisregistraties. De basisregistratie en de nationale geo informatiestructuur zijn belangrijke basisbestanden voor de energietransitie. Zo kan gebruik gemaakt worden van de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) en de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT), die de belangrijkste (locatie) koppelsleutels voor het energiedomein bevatten. Procesmatig kan worden geleerd van de totstandkoming van de BGT zodat het vereiste tempo kan worden gegarandeerd en geen 'megalomaan ict-project' ontstaat.

4. Naar een informatievoorziening energietransitie

Een gestandaardiseerde informatievoorziening voor de energietransitie vergt samenwerking onder regie. Wij achten het van groot belang dat er regie genomen wordt op rijksniveau. Ook achten wij het wenselijk om in het Klimaatakkoord een paragraaf over informatievoorziening op te nemen. Die paragraaf geeft een impuls aan een doelmatige aanpak en biedt handelingsperspectief.

We ontvangen graag de opdracht 'samenwerken aan de informatievoorziening energietransitie' welke op hoofdlijnen bestaat uit de volgende activiteiten:

- a. Het verkrijgen van inzicht hoe de datavoorziening voor de gemeentelijke Warmteplannen en de Regionale Energie- en Klimaat Strategieën kan worden gerealiseerd. Het voorstel van CBS, RVO, PBL en Kadaster, dat zich vooraleerst richt op de gebouwde omgeving dient daartoe als basis.
- b. Het op korte termijn inzicht verschaffen in het netwerk van de bij de energietransitie betrokken stakeholders. Die analyse geeft het samenspel van de vele betrokken partijen, hun activiteiten en raakvlakken, hun persoonlijke en gedeelde belangen, zodat een effectieve samenwerking van de grond kan komen voor het realiseren van een standaard voor de informatiehuishouding energietransitie.
- c. Het op korte termijn verhelderen van de informatiebehoefte op lokaal en regionaal niveau, onder meer door het verder ontwikkelen van VITS, een instrument waarmee beleidsdocumenten kunnen worden vertaald naar informatiebehoeften en de daarvoor benodigde brongegevens. Dit instrument kan ook ingezet worden bij het vaststellen van de inputgegevens voor de rekenmodellen (REKS-ETRM).
- d. Het stapsgewijs ontwikkelen van standaardisatie en harmonisatie van de informatievoorziening energietransitie met betrokken partijen. Deze informatievoorziening omvat alle afspraken over definities, koppelvlakken en toegankelijkheid. Samen met de spelers in de sector zal dit een grote bijdrage leveren aan het welslagen van de energietransitie. We stellen voor om dit in een concrete (lokale/regionale) situatie uit te werken.

De informatievoorziening energietransitie bouwt zoveel mogelijk voort op bestaande informatie infrastructuur, waaraan meerdere organisaties hun bijdrage hebben geleverd. In het samenspel van belangen verdient het daarom aanbeveling de coördinatie van de verschillende activiteiten te beleggen bij een organisatie die kan optreden als onafhankelijke procesbewaker.

Concepttekst Informatieparagraaf Klimaatakkoord

Het klimaatakkoord agendeert een complex vraagstuk, met veel betrokken organisaties, een groot aantal uiteenlopende gegevensbronnen, en een diversiteit aan rekenmethoden. Realisatie van de gemeenschappelijke doelstellingen uit dit klimaatakkoord vormt een gezamenlijke, grote uitdaging voor beleid, uitvoering en monitoring.

Eenduidige, betrouwbare, actuele, vergelijkbare en voor alle betrokken organisaties gelijkkelijk toegankelijke informatie - met inachtneming van de regelgeving op het gebied van privacy - is een voorwaarde voor realisatie van de doelen uit dit akkoord. Zo kan draagvlak voor de energietransitie gecreëerd worden, wordt inefficiënt data verzamelen en delen voorkomen en weten partijen ook dat ze over de juiste informatie en kennis beschikken. Daarmee kunnen overheden gericht beleid voor de transitie ontwikkelen, zijn kennispartijen in staat de juiste inzichten te verschaffen en is het mogelijk dat marktpartijen de markt bedienen met de waardevolle producten en diensten. Om dit te bereiken dient de ondersteunende informatievoorziening op orde te worden gebracht en gehouden.

Onder meer voor het opstellen, uitvoeren en monitoren van de Regionale Energie- en Klimaat Strategieën zijn tijdige afspraken over eenduidigheid, scope, vergelijkbaarheid, transparantie en optelbaarheid van brongegevens en monitoringsinformatie noodzakelijk. Een eerste versie van deze afspraken kan voor eind 2018 worden opgeleverd en ter goedkeuring voorgelegd aan het Bestuurlijk Overleg.

Om de samenwerking van de vele betrokken partijen te faciliteren en adequate monitoring mogelijk te maken, dient een duurzaam geborgde informatievoorziening energietransitie te worden ontwikkeld, waarin gezamenlijke definities, benodigde koppelvlakken, en de toegankelijkheid tot informatiebronnen is geregeld. Deze voorziening wordt via concrete lokale of regionale situaties uitgewerkt.